

Metodebeskrivelse for vidensnotat om undervisning af ordblinde elever i folkeskolen

INDHOLD

Metodebeskrivelse for vidensnotat om undervisning af ordblinde elever i folkeskolen

---

1	Metodebeskrivelse	4
1.1	Baggrund og undersøgelsesspørgsmål	4
1.2	Samlet oversigt over søge- og screeningsproces	6
1.3	Søgeprocessen	6
1.4	Screening	8
1.5	Videnskondensering	9
1.6	Ekspertgruppe	10
<hr/>		
	Appendiks A – Litteraturliste	11

---

1 Metodebeskrivelse

Vidensnotatet er baseret på en vidensopsamling af international forskning om indsatser, undervisnings og/eller organiseringsformer rettet mod ordblinde elever i grundskolen.

1.1 Baggrund og undersøgelsesspørgsmål

Ordblinde elever i grundskolen udgør omtrent 7 % af en årgang¹. Denne gruppe elever klarer sig generelt dårligere fagligt, de risikerer at få sociale udfordringer i skolen, og der er færre ordblinde elever, der gennemfører en ungdomsuddannelse. Der er således med god grund kommet et øget fokus på denne gruppe elever i de seneste år. Fx er der, i tråd med anbefalinger fra forskningen på området, kommet et øget fokus på tidligere opsporing af ordblinde elever med Børne- og Undervisningsministeriets (BUVM's) obligatoriske ordblindetest.

Når en elev testes ordblind, er det skolelederens ansvar sikre, at eleven tilbydes relevant støtte. Dvs. at den enkelte elevs undervisningsmæssige behov vurderes, så det er muligt at tilrettelægge et relevant undervisningstilbud, hvor eleven får størst mulig læring og udbytte af sin skolegang og kan bibeholde tilhørsforholdet til den almindelige klasse (UVM, 2015). På nogle skoler tilbydes eleven støtte i egen klasse, andre steder tilbydes eleven undervisning i mindre grupper, og på andre skoler foregår undervisningen på en anden skole sammen med andre ordblinde elever. Det er altså meget forskelligt, hvad skolerne gør, og der er dermed et behov for et samlet vidensgrundlag ift. undervisning af ordblinde elever.

Vidensnotatet er første led i kortlægningen af skolernes praksis. Vidensnotatet skaber et solidt vidensgrundlag for den videre undersøgelse ved at bidrage med relevant viden i kraft af forskningsresultater ift. de indsatser og den undervisning, ordblinde elever modtager, og hvordan undervisningen foregår.

Vidensnotatet præsenterer forskning på baggrund af følgende undersøgelsesspørgsmål:
Hvordan beskrives de almenpædagogiske forhold i skolen og rammer omkring undervisningen af ordblinde elever i grundskolen, og hvordan påvirker disse elevernes læring og trivsel?

---

¹ Tallet er et omtrentligt skøn. Rapporten *Let vejen – til uddannelse for ordblinde børn og unge* fra 2018 peger på, at 7 % voksne danskere definerer sig selv som ordblinde, mens 8 % af eleverne i folkeskolen i 2014 modtog støtte pga. store læsevanskeligheder (Egmont, 2018). Ordblindhed findes i forskellige grader, ligesom elever med andre problematikker i forhold til at læse og skrive også indgår i gruppen af elever med læsevanskeligheder.

1.1.1 Definitioner og begrebsmæssige afklaringer

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) lægger sig i sin forståelse af ordblindhed tæt op ad den definition, der kommer til udtryk hos The International Dyslexia Association. Her beskrives ordblindhed (dysleksi) således:

Dyslexia is a specific learning disability that is neurobiological in origin. It is characterized by difficulties with accurate and/or fluent word recognition and by poor spelling and decoding abilities. These difficulties typically result from a deficit in the phonological component of language that is often unexpected in relation to other cognitive abilities and the provision of effective classroom instruction. Secondary consequences may include problems in reading comprehension and reduced reading experience that can impede growth of vocabulary and background knowledge.²

Vidensnotatet beskæftiger sig med studier, der omhandler indsatser, undervisnings- og/eller organiseringsformer, der foregår i folkeskolen, dvs. på grundskoleområdet. Begrebet grundskole oversættes til:

- Engelsk: Primary school, Lower secondary school, Elementary school, Grades 1-9
- Norsk: Grunnskole og ungdomsskole (7.-9. klasse)
- Svensk: Grundskola.

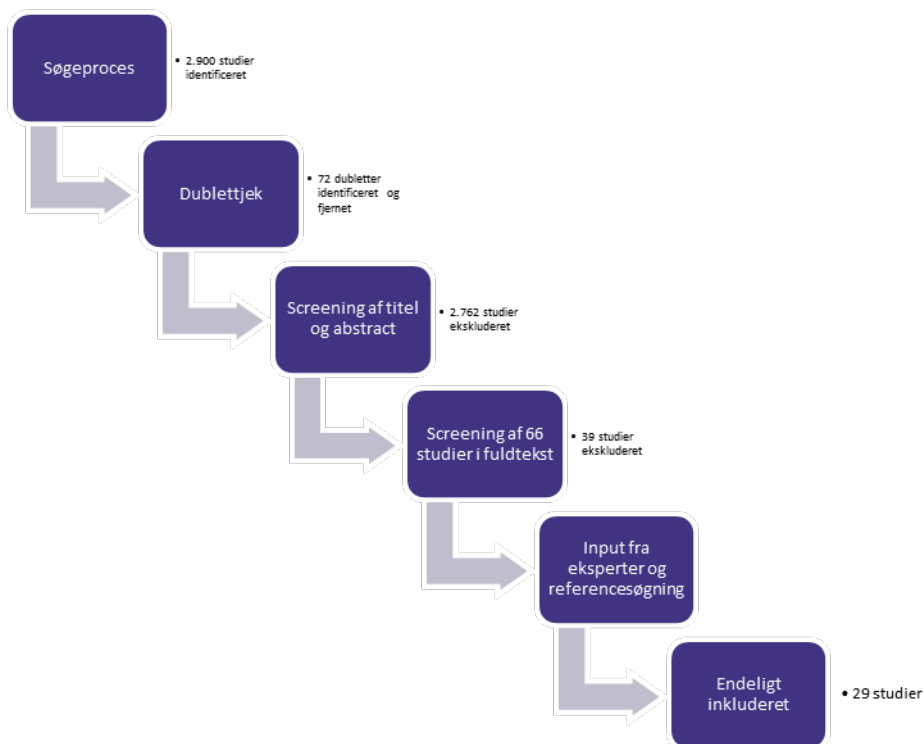
---

² Hentet fra <https://dyslexiaida.org/definition-of-dyslexia/> 11. december 2019.

1.2 Samlet oversigt over søge- og screeningsproces

FIGUR 1.1

Søge- og screeningsproces

Den samlede søge- og screeningsproces bestod af seks trin:

- I søgningen blev 2.900 studier identificeret.
- Der blev foretaget dublettjek. 72 dubletter blev identificeret og ekskluderet.
- De resterende 2.828 studier blev screenet på titel og abstract. 2.762 studier blev på den baggrund ekskluderet.
- 66 studier blev derefter erhvervet i fuldtekst og screenet. 39 af de 66 studier blev her ekskluderet.
- Ud fra de resterende 27 studier blev der foretaget referencesøgninger, og en liste med de 27 studier blev sendt til de eksperter, der er knyttet til projektet, for at de kunne supplere med manglende kernelitteratur. Læs mere om eksperternes rolle i afsnit 1.6.
- Det endelige antal inkluderede studier endte på 29.

De følgende afsnit vil belyse hvilke valg, der er taget i søge- og screeningsprocessen, som førte til de 29 studier, der udgør grundlaget for vidensnotatet.

1.3 Søgeprocessen

Der er gennemført en række søgeprocesser, som har haft til formål at identificere relevant international og skandinavisk forskning.

Der er søgt både efter empirisk primærforskning samt såkaldt metalitteratur, hvilket vil sige udgivelser, der samler og syntetiserer en væsentlig mængde sekundær litteratur inden for et område. Her kan der fx være tale om systematiske reviews, systematiske forskningskortlægninger, systematiske litteraturreviews/desk research, metaanalyser eller lignende.

Søgningen er foretaget på baggrund af søgetermer, som er identificeret og konstrueret ud fra de begrebsmæssige afgrænsninger, der er foretaget for temaet undervisning af ordblinde elever. Søgetermerne er blevet kvalificeret af den nedsatte ekspertgruppe.

1.3.1 Afgrænsninger

- Der er udelukkende søgt efter udgivelser publiceret på dansk, engelsk, norsk og svensk.
- Der er udelukkende søgt efter udgivelser publiceret 20 år tilbage i tiden, dvs. i perioden 1999-2019.
- Der er søgt efter udgivelser, der omhandler sammenlignelige skolesystemer, hvilket vil sige skolesystemer i OECD- eller EU-lande.
- Der er udelukkende søgt efter studier, der omhandler grundskoleområdet.

1.3.2 Internationale udgivelser

Søgninger

Der er søgt efter internationale udgivelser i de internationale databaser ERIC og PSYCHINFO ved brug af ProQuest.

Søgestreng fra internationale databaser

```
((elementary NEAR/1 school* OR middle NEAR/1 school* OR primary NEAR/1 school* OR secondary NEAR/1 school*) OR (MAINSUBJECT.EXACT("Grade 9") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 1") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 4") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 6") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 2") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 3") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 10") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 8") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 7") OR MAINSUBJECT.EXACT("Grade 5"))) AND (((MJMAINSUBJECT.EXACT("Dyslexia") OR MJMAINSUBJECT.EXACT("Dyslexia")) AND PEER(yes)) OR ((ab(Dyslex*) OR ti(Dyslex*) OR su(Dyslex*)) AND PEER(yes))) OR (((su("learning disabilit*" NEAR/3 read*) OR ab("learning disabilit*" NEAR/3 read*) OR ti("learning disabilit*" NEAR/3 read*)) AND PEER(yes)) OR ((su(read* NEAR/1 difficult*) OR ab(read* NEAR/1 difficult*) OR ti(read* NEAR/1 difficult*)) AND PEER(yes))))
```

1.3.3 Skandinaviske udgivelser

Databasesøgninger

De skandinaviske databasesøgninger er udført i følgende databaser:

- Oria (Norge)
- Norart (Norge)
- Idunn (Norge)
- SwePub (Sverige)
- Libris (Sverige)
- DIVA (Sverige)

- Forskningsdatabasen (Danmark)
- Bibliotek (Danmark).

Der er så vidt muligt anvendt ens søgestreng (med sproglige tilpasninger) i de forskellige databaser.

Da skandinaviske databaser er mindre effektive at søge i og indekserer færre udgivelser end fx ERIC, er det nødvendigt at foretage håndsøgninger.

Håndsøgninger

Skandinaviske håndsøgninger er blevet udført hos centrale vidensproducenter, herunder:

- Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning
- Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE)
- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
- Kunnskapssenter for utdanning
- Utdanningsforskning.no
- Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education (NIFU)
- Velferdsforskningsinstituttet NOVA
- Nasjonalt organ for kvalitet i utdanninga (NOKUT)
- NordForsk
- Skolforskningsinstituttet
- Skolverket
- Skolporten
- Ifous – innovation, forskning och utveckling i skola och förskola

1.3.4 Referencesøgning

Relevante studier, som er blevet identificeret på baggrund af referencer i udvalgte studie, er blevet inkluderet, selvom de ikke er fremkommet i den oprindelige søgning. Disse studier har mødt samme in- og eksklusionskriterier som de resterende studier.

1.4 Screening

De studier, som er blevet identificeret på baggrund af ovenstående søgeproces, er blevet screenet på baggrund af følgende kriterier:

Inklusion

I vidensnotatet inkluderes relevant forskning, der beskriver almenpædagogiske forhold og rammer ift. undervisningen af ordblinde elever i grundskolen.

Eksklusion

I vidensnotatet ekskluderes studier, hvor følgende gør sig gældende:

- **Forkert dokumenttype:** Studiet redegør ikke for empirisk forskning. Følgende betragtes ikke som empirisk forskning: Editorials, kommentarer, anmeldelse, policy-dokumenter, biografier, lærebøger, rent teoretiske udgivelser eller conferencepapirer. Specialer, masteropgaver mv. ekskluderes.
- **Forkert type studie:** Studiet sorteres fra, hvis det ikke er et primærstudie eller metalitteratur.
- **Forkert udgivelsestidspunkt:** Studiet er ikke publiceret i perioden fra januar 1999 til 2019.
- **Forkert land:** Studiet indeholder ikke data fra OECD- eller EU-lande. Dvs. studiet ekskluderes, hvis empirien udelukkende er indsamlet i lande uden for OECD eller EU. Studiet kan således godt have eksempelvis en kinesisk forfatter, men indeholde data indsamlet i Tyskland (fx ved et komparativt studie).
- **Forkert uddannelsesområde:** Studiet undersøger ikke aktiviteter, der finder sted i relation til grundskolen. Grundskolen oversættes til:
  - Engelsk: Primary school, Lower secondary school, Elementary school, Grades 1-9 (dvs. undersøgelser, der foregår blandt elever i *Early childhood education* og *preschool* samt i *grade 10, 11* og *12* omhandler forkerte uddannelsesområder)
  - Norsk: Grunnskole og ungdomsskole (7.-9. klasse)
  - Svensk: Grundskola.
- **Forkert sprog:** Studiet er ikke publiceret på dansk, norsk, svensk eller engelsk.
- **Forkert scope:** Studier, der ikke beskriver indsatser, undervisnings- og/eller organiseringsformer rettet mod ordblinde elever i grundskolen.

1.5 Videnskondensering

De centrale resultater og konklusioner fra de inkluderede studier er blevet systematisk kondenserede med henblik på at kunne besvare følgende spørgsmål:

- Hvad betyder ordblindhed for eleverne?
- Hvordan foregår undervisningen?
- Hvilke opgaver ligger hos hhv. ledelse, læsevejledere, lærere, elever og forældre?

Studierne er blevet kondenseret ud fra en tematisk analyseramme, der består af følgende temaer:

- Organisering, herunder resultater vedrørende:
  - Undervisningens organisering i bl.a. klasser, individuel undervisning eller mindre grupper
  - Ledelsens rolle
  - Ressourcepersoners rolle
  - Læreres rolle
  - Forældres rolle
  - Elevernes rolle

- Trivsel, herunder resultater vedrørende:
  - Indsatser målrettet elevernes trivsel
  - Årsager til trivsel/mistrivsel
- Læse- og skriveteknologier, herunder resultater vedrørende:
  - Kompenserende IT-hjælpe midler.

Med afsæt i kondenseringen er resultater fra den tematiske analyseramme sammenskrevet til et vidensnotat, som derefter er blevet kvalificeret yderligere gennem sparring med eksperter fra forskning og praksis på området.

1.6 Ekspertgruppe

Der har været tilknyttet en ekspertgruppe til vidensnotatet, bestående af:

- Helle Bundgaard Svendsen, lektor/ph.d. v. VIA Læreruddannelsen og hf i Nørre Nisum
- Dorthe Klint Petersen, selvstændig konsulent/ph.d.
- Trine Nobelius, specialkonsulent Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, BUVM
- Christina Staalgaard, læsevejleder på Bakkegårdsskolen
- Gitte Grabov, læsevejleder på Kongevejens Skole.

De tre førstnævnte eksperter har bidraget med følgende i udarbejdelsen af vidensnotatet:

- Kvalificeret søgetermer ved at bidrage med begrebsmæssig afgrænsning inden for forskningsfeltet ordblindhed
- Gennemlæst referenceliste over de udgivelser, der er identificeret i søgeprocessen og suppleret med kernelitteratur, der ikke allerede var fundet i søgeprocessen.

Alle eksperter har bidraget til vidensnotatet med følgende:

- Sparring og input til udkast til notat.

Appendiks A – Litteraturliste

Egmont Fonden. (2018). *Egmont rapporten 2018: Let vejen – til uddannelse for ordblinde børn og unge*. København: Egmont Fonden.

Undervisningsministeriet. (2015). *Vejledning om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand*. VEJ nr. 11056 af 24.11.2015. Lokaliseret 12. maj 2020 på <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2015/11056>.

Metodebeskrivelse for vidensnotat om undervisning af ordblinde elever i folkeskolen

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er udgivet i elektronisk form på www.eva.dk og er trykt til eget forbrug.

Publikationen kan ikke købes.

ISBN (www) 978-87-7182-439-1

ISBN 978-87-7182-441-4

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk